

Sygn. akt II Ca 500/13

POSTANOWIENIE

Dnia 19 września 2013 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Grażyna Kobus

Sędziowie: SO Aleksandra Żurawska

SO Jerzy Dydo

Protokolant: Alicja Marciniak

po rozpoznaniu w dniu 5 września 2013 r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z wniosku(...)

(...) w G.

przy udziale **D. D. i M. D.**

o podział majątku i dział spadku

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Dzierżonowie

z dnia 22 kwietnia 2013 r., sygn. akt I Ns 35/13

postanawia:

oddalić apelację.

Sygn. akt II Ca 500/13

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 22 kwietnia 2013r Sąd Rejonowy w Dzierżonowie oddalił wniosek (...) (...) w G. o podział majątku wspólnego D. D. i M. D. oraz o dział spadku po M. D., a także orzekł o kosztach postępowania.

Sąd oparł swe rozstrzygnięcie na następujących okolicznościach faktycznych:

W dniu 29 lipca 1997 r M. D.i uczestniczka postępowania D. D.nabyli lokal mieszkalny numer (...)położony w budynku numer (...)przy ulicy (...)w P., przy czym nabycia dokonali z majątku dorobkowego.

M. D.zmarł w dniu 15 lutego 1998 r.

Spadek po nim, na podstawie ustawy, nabyli uczestnicy postępowaniaD. D. i M. D. w udziałach po 1/2 części.

W dniu 09 czerwca 2011r wnioskodawczynie (...) (...) w G.wszczęła przeciwko uczestnicze postępowania D. D.postępowanie egzekucyjne na podstawie tytułu wykonawczego, który obejmuje nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie w postępowaniu upominawczym w dniu 30 marca 2011 r, w sprawie o sygnaturze akt VI Nc-e 230799/11, zaopatrzony w klauzulę wykonalności na mocy postanowienia tegoż Sądu z dnia 17 maja 2011 r.

W ramach tego postępowania, w dniu 05 lipca 2012 r dokonano zajęcia przysługującego uczestnicze postępowania D. D.prawa do żądania działu spadku po M. D.. Zawiadomienie o zajęciu tegoż prawa zostało doręczone uczestnikom postępowania w dniu 06 lipca 2012 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd poczynił następujące zważenia prawne:

Wniosek nie jest zasadny i podlega oddaleniu.

Zgodnie z przepisem art. 912 § 1 zd. 1 k.p.c., jeżeli zajęte zostało prawo, z mocy którego dłużnik może żądać działu majątku, zajęcie obejmuje wszystko to, co dłużnikowi z działu przypadnie. Cytowany przepis umożliwia wierzycielowi zajęcie wszelkich praw, na mocy których dłużnik może żądać działu majątku, przy czym takimi prawami mogą być między innymi prawo spadkobiercy do żądania działu spadku i prawo małżonka do żądania podziału majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej (por. E. Wengerek, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, tom II, Warszawa 1994, s. 173-174). W wyniku takiego zajęcia dłużnik nie będzie mógł skutecznie w stosunku do wierzyciela rozporządzić zajęтым prawem ani prawami majątkowymi, które wskutek działu mu przypadną, gdyż na mocy tegoż przepisu są one również objęte zajęciem (por. E. Wengerek, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, tom II, Warszawa 1994, s. 175). Co jednak najistotniejsze, na skutek zajęcia takiego prawa, na podstawie przepisów art. 887 § 1 k.p.c. w zw. z art. 909 k.p.c., wierzyciel egzekwujący z mocy ustawy uzyskuje legitymację do żądania działu majątku.

W niniejszej sprawie należy zauważyć, że wnioskodawczynie wystąpiła między innymi o dokonanie podziału majątku wspólnego spadkodawcy M. D.i uczestniczki postępowania D. D.oraz ustalenie, iż ich udziały w tym majątku wspólnym są równe. W ocenie Sądu nie wykazała jednak, że przysługuje jej uprawnienie do wystąpienia z takim wnioskiem, albowiem nie udowodniła, iż dokonała zajęcia tegoż prawa. Tylko bowiem w takim wypadku miałyby uprawnienie do żądania podziału tegoż majątku wspólnego. Tymczasem w świetle twierdzeń wnioskodawczynie, a także przeprowadzonych dowodów, w szczególności z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy egzekucyjnej Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Dzierżonowie W. S.o sygnaturze Km 931/11, nie ma żadnych wątpliwości, że w ramach wszczętego przez wnioskodawczynię postępowania egzekucyjnego dokonano jedynie zajęcia prawa uczestniczki postępowania D. D.do żądania działu spadku po M. D., natomiast w żadnym wypadku nie zajęto jej prawa do żądania podziału majątku wspólnego spadkodawcy M. D.i uczestniczki postępowania D. D.. Tym samym wnioskodawczynie nie jest uprawniona do wystąpienia z takim wnioskiem i w związku z tym jej wniosek w tym zakresie należało oddalić (por. J. Gudowski, [w:] T. Ereciński, J. Gudowski, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające, tom III, Warszawa 2012, s. 223).

Z drugiej strony, Sąd stwierdził, że wnioskodawczynie przysługuje uprawnienie do żądania działu spadku po M. D., albowiem wskazane prawo skutecznie zostało przez nią zajęte.

Należy jednak zauważyć, że w orzecznictwie ugruntowane jest stanowisko, iż w wypadku gdy w skład spadku wchodzi udział spadkodawcy w majątku objętym małżeńską wspólnością ustawową, do dokonania działu spadku niezbędne jest uprzednie albo jednoczesne z działem spadku, połączone w tym samym postępowaniu, przeprowadzenie podziału majątku wspólnego, chyba że zapadł już prawomocny wyrok rozstrzygający o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym oraz o żądaniach zwrotu wydatków, nakładów i innych świadczeń z majątku wspólnego na majątek odrębny lub odwrotnie, albo że częściowy dział spadku nie dotyczy udziału spadkodawcy w majątku wspólnym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 02 marca 1972 roku, III CZP 100/71, OSNC 1972, nr 7-8, poz. 129). W myśl bowiem przepisu art. 43 § 1 k.r.o., małżonkowie mają od chwili ustania wspólności ustawowej równe udziały w majątku objętym tą wspólnością, jednakże zgodnie z treścią dalszych paragrafów tego

artykułu sąd w określonych w tych przepisach okolicznościach może ustalić udziały w inny sposób, mianowicie z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z małżonków przyczynił się do powstania tego majątku. Roszczenie to może być dochodzone w drodze powództwa, a jeśli toczy się postępowanie o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności ustawowej, w tym postępowaniu (art. 567 § 1 k.p.c.). Nie ma natomiast jakichkolwiek podstaw do orzekania o żądaniu ustalenia nierównych udziałów w postępowaniu o dział spadku po jednym z małżonków, choćby uczestnikiem tego postępowania jako jeden ze spadkobierców był pozostały przy życiu małżonek, gdyż zgodnie z dyspozycją przepisu art. 13 § 1 k.p.c. sąd rozpoznaje sprawę w innym postępowaniu niż proces tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi. Przepis art. 567 § 1 k.p.c. dotyczy natomiast nieprocesowego postępowania o podział majątku wspólnego, nie ma natomiast analogicznego przepisu w odniesieniu do nieprocesowego postępowania o dział spadku. Dopóki nie zostanie więc przesądzone, jakie są ostatecznie udziały spadkodawcy i jego małżonka w majątku wspólnym, dopóty nie jest możliwe ustalenie przez sąd spadku, w myśl dyspozycji przepisu art. 684 k.p.c., składu i wartości spadku, skoro równe udziały małżonków w majątku wspólnym są do tej chwili hipotetyczne. Z tego więc punktu widzenia dział spadku mógłby nastąpić, gdyby pomimo nieprzeprowadzenia uprzednio postępowania o podział majątku wspólnego żądanie ustalenia nierównych udziałów zostało już rozstrzygnięte prawomocnym wyrokiem. W przeciwnym wypadku niezbędne byłoby uprzednie lub jednoczesne, połączone w jednym postępowaniu z działem spadku, dokonanie podziału majątku wspólnego. Po prawomocnym bowiem dokonaniu tego podziału żądanie ustalenia nierównych udziałów nie mogłoby już nastąpić ze względu na prekluzję przewidzianą w przepisie art. 618 § 3 k.p.c., która odnosi się również do żądań przewidzianych w przepisie art. 567 § 1 k.p.c., a to w związku z treścią przepisu § 3 tego artykułu oraz treścią przepisu art. 688 k.p.c. (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 02 marca 1972 roku, III CZP 100/71, OSNC 1972, nr 7-8, poz. 129). Z drugiej strony, przepisy art. 45 k.r.o. przewidują rozliczenia wynikające z wydatków, nakładów i innych świadczeń poczynionych z majątku wspólnego na majątek odrębny oraz poczynionych z majątku odrębnego na majątek wspólny. W wyniku dokonanych rozliczeń może się okazać, że pomimo równych udziałów małżonków w majątku wspólnym cały ten majątek, po dokonaniu odpowiednich zaliczeń, przysługuje tylko jednemu z małżonków, bądź też spadkobiercom zmarłego małżonka albo pozostałemu przy życiu małżonkowi. W tym ostatnim wypadku praktycznie nic z majątku wspólnego nie wejdzie do masy spadkowej, która objęta jest działem spadku. Rozstrzygnięcie o tym w zasadzie może nastąpić w postępowaniu nieprocesowym o podział majątku wspólnego (art. 45 § 2 k.p.c. i art. 567 § 1 k.p.c.), a w procesie tylko wtedy, gdy wcześniej zwrot jest niezbędny ze względu na dobro rodziny (art. 45 § 2 k.p.c.). Dopóki więc kwestia zwrotu nie zostanie przesądzona we właściwym trybie, dopóty nie jest możliwe ostateczne, a niezbędne do dokonania działu spadku ustalenie składu i wartości tego spadku (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 02 marca 1972 roku, III CZP 100/71, OSNC 1972, nr 7-8, poz. 129; uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 października 1998 roku, II CKU 56/98, LEX nr 465995).

Powyzsze rozważanie dotyczą sytuacji zaistniałej w niniejszej sprawie. Z umowy sprzedaży lokalu mieszkalnego z dnia 29 lipca 1997 r. znajdującej się w aktach prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Dzierżoniowie księgi wieczystej o numerze KW (...)wynika, że w dniu 29 lipca 1997 r. M. D. i uczestniczka postępowania D. D. nabyli lokal mieszkalny numer (...)położony w budynku numer (...)przy ulicy (...)w P., przy czym nabycia dokonali z majątku dorobkowego. Oznacza to, że prawo własności tej nieruchomości lokalowej weszło w skład ich majątku wspólnego, a w związku z tym po śmierci M. D. udział w tym prawie stał się składnikiem majątku spadku. Wnioskodawczyni nie wykazała natomiast, że przed wszczęciem niniejszego postępowania zapadł już prawomocny wyrok rozstrzygający o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w tym majątku wspólnym oraz o żądaniach zwrotu wydatków, nakładów i innych świadczeń z majątku wspólnego na majątek odrębny lub odwrotnie. Jednocześnie także nie była uprawniona do przeprowadzenia postępowania o podział ich majątku wspólnego w ramach tegoż postępowania, co zostało wyjaśnione już powyżej. Uniemożliwia to natomiast ustalenie składu i wartości spadku po M. D., a tym samym wyklucza również dokonanie działu tegoż spadku. W związku z tym wniosek o dział spadku po M. D. również podlegał oddaleniu jako przedwczesny.

Apelację od powyższego orzeczenia złożyła wnioskodawczyni zarzucając naruszenie przepisów postępowania, a to art. 887 § 1 k.p.c. w zw. z art. 912 § 1, art. 902 i art. 909 – k.p.c. przez ich niewłaściwą interpretację i błędne przyjęcie, że wnioskodawca nie ma legitymacji do żądania podziału majątku wspólnego albowiem uzyskane przez

niego zaświadczenie od organu egzekucyjnego obejmuje wyłącznie prawo do żądania działu spadku. Wskazując na te zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy rozpoznając apelację wziął pod uwagę ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy, gdyż w zasadzie nie budziły one żadnych kontrowersji, zwłaszcza w zakresie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Wbrew stanowisku skarżącej, również ocena prawna dokonana przez Sąd I instancji jest prawidłowa. Zdaniem Sądu Okręgowego nie doszło bowiem do naruszenia przepisów procedury wskazanych w apelacji. Trzeba podkreślić, że wnioskodawczyni / reprezentowana również w toku postępowania egzekucyjnego przez profesjonalnego pełnomocnika / nie domagała się zajęcia działu majątku- w ogólności, gdyż we wniosku z dnia 20 czerwca 2012r / znajdującym się w aktach komorniczych KM 931/11 / wyraźnie wskazała, że wnosi ona o zajęcie prawa dłużnika do żądania działu spadku. Mając na uwadze tak sformułowany wniosek, komornik w dniu 5 lipca 2012r dokonał zajęcia prawa majątkowego dłużniczki w postaci żądania działu spadku po zmarłym mężu M. D.. W tej sytuacji słusznie przyjął Sąd Rejonowy, że wierzyciel na mocy takiego zajęcia może zgłosić jedynie wniosek o wszczęcie postępowania o dział spadku, nie daje mu to zaś uprawnienia do wszczęcia innych postępowań działowych, gdyż nie zostały one objęte zajęciem. Co prawda przepis art. 887 § 1 kpc, na który powołuje się skarżąca stanowi, że z mocy samego zajęcia wierzyciel może wykonywać wszelkie prawa i roszczenia dłużnika, ale- w ocenie Sądu Okręgowego- roszczenia te muszą wynikać z zajęcia i mieścić się w jego ramach. W sprawie egzekucyjnej KM 931/11- jak już to wyżej podkreślono- doszło do zajęcia jedynie żądania działu spadku po M. D.. Sąd Okręgowy nie podziela przy tym zapatrywania wnioskodawczyni, że domagając się w postępowaniu egzekucyjnym zajęcia żądania działu spadku, użyła ona „lapidarnego ujęcia instytucji prawnej”. W taki bowiem sposób nie może tłumaczyć swego działania strona, która jest reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, któremu wiadomym przecież jest, że jeśli w skład spadku, tak jak w niniejszej sprawie, wchodzi udział w majątku objętym małżeńską wspólnością ustawową, niezbędnym jest przeprowadzenie, łącznie ze sprawą o dział spadku, postępowania o podział majątku wspólnego. Trzeba też zauważyć, że nic nie stało na przeszkodzie, by we wniosku egzekucyjnym wskazać precyzyjnie jakie prawa dłużniczki powinny być zajęte oraz, że konieczność dokładnego określenia sposobu egzekucji jest obowiązkiem wierzyciela wynikającym z art. 797 kpc.

Z tych też względów Sąd Okręgowy uznał zarzuty podniesione w apelacji za bezzasadne i na mocy art. 385 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc orzekł jak w postanowieniu.